

A vallási közösségek és a deviancia

A deviancia elmélet a társadalomtudományban Emile Durkheim francia szociológus munkásságához köthető leginkább. Az elgondolás a klasszikus szociológia kora óta igen népszerű, és a társadalmi jelenségek magyarázatának egyik igen fontos eszköze. A deviancia ösztársadalmi szinten, közösségi szinten, illetve egyéni szinten egyaránt értelmezhető jelenség (Durkheim 1986). A devianciába hajló, alapértékeiben és normáiban megrendült társadalmat Durkheim „anómiás” állapotúnak nevezte. Jelen dolgozatban én a vallási közösségek és a deviancia kapcsolódásait vizsgálom meg. A vallási közösség szót azért használom, mert ez a megnevezés nem értékterhelt, és utal arra, hogy nem csak intézményesült közösségek esetében végzem vizsgálódásomat. Az egyes közösségek eltérő tanítással, értékrendszerrel rendelkeznek. A társadalmi alapértékek meghatározásában kulcsszerepe volt a vallási közösségeknek a vallási pluralizmus korszakának beköszöntéig. A pluralizmusban az egyes vallási közösségek által képviselt érték és normarendszerek már csupán versenghetnek azért, hogy ösztársadalmi szinten érték meghatározóvá válhassanak. Ez a versengés a demokratikus közélet és civil társadalom keretein belül zajlik. Nem volt ez azonban mindig így, az egyes eltéréseket az érték és normarendszerekben az egyes közösségek könnyen devianciának bélyegezték, és üldözendőnek ítélték. A vallási közösségek számára fontos elgondolássá vált az anómia elmélete, annak alátámasztására, hogy a normáiktól eltérő társadalmi csoportok – akár más vallási közösségek - könnyedén deviánssá bélyegezhetővé váljanak.

Vallási közösségek nézetkülönbségei történeti kontextusban

Az európai kultúrkör jelentős eseményeiből, történéseiből indulok ki, és sok absztrakciót fog tartalmazni ez a rész, pusztán az érthetőség és a témához való ragaszkodás kötelezettsége érdekében. A vallási pluralizmus szempontjából fogom megpróbálni értelmezni a deviancia elgondolását. A vallási pluralizmus és sokféleség a modern korban a vallások békés együttélését jelenti. Nem csak azt a sokféleséget jelenti azonban a pluralizmus, ami napjainkban megtapasztalhatunk a vallási közösségek elterjedtsége szempontjából, hanem azt is jelenti, hogy ezek a közösségek békésen egymás mellett, egy társadalomban léteznek (Hutchison 2003). Nem volt ez mindig így. A vallásszabadság kivívása, a vallási pluralizmus megteremtődésének lehetősége a modern kor első vívmányai közé helyezhető. Hiszen emlékezzünk vissza: a kelet és a nyugati keresztény egyház véleménykülönbségei komoly konfliktusokhoz vezettek el. A „Filioque” vita, ami a legfontosabb eltérés a kelet és a nyugati kereszténység elgondolásában, előidézte az egyházszakadást, amely Kr. u. 1054-ben történt meg. A nagy egyházszakadás csak az egyik azon emblemikus események közül, amelyek esetében az egyik vallási közösség a másik vallási közösséget valamilyen szempontból deviánsnak, valamilyen szempontból eltérőnek bélyegezte. Itt ugye nem eltérő vallási közösségekről, csupán eltérő felekezetekről és teológiai nézetekről volt szó.

A következő időszak a XVI. századra tehető, amikor a kereszténységen belül ismét nagy változások zajlottak le. A reformáció keretében Luther Márton meghirdette azt, hogy a Római Katolikus Egyház deviáns, eltért a krisztusi tanítástól, túlzottan az anyagi javakra koncentrál. Szerinte az emberek nem értették az egyház üzenetét, és sok egyéb igen kemény üzenettel bélyegezte Luther deviánsnak a nyugati egyház papságát és a nyugati egyház tanítását. A reformáció ezektől az elgondolásoktól

megtisztulva kívánt működni, és ezektől az elgondolásoktól elszakadva, nemzeti nyelven próbált kommunikálni a hívekkel. Ez számos véres konfliktushoz vezetett. Az ellenreformáció mozgalmában pedig a Római Katolikus Egyház próbált választ adni a reformáció kihívására, és megakadályozni azt, hogy a reform gondolatok széles körben elterjedjenek. Próbálták a már elterjedt gondolatokat visszazorítani és az írmagját is elfojtani ennek a vallási nézetkülönbségnek. A felekezetek küzdelmük során nem voltak restek egymást deviánsnak bélyegezni, és a vallási tanítás szempontjából kiemelkedő kérdésekben a racionális vagy tudományos alapon általában eldönthetetlen konfliktust fegyveres módon kezelni. Ezekre a vallási konfliktusokra adott válasz volt először a "Cuius regio eius religio" elve, azaz „akié a föld azé a vallás” elve. Az V. Károly német római császár és a birodalmi rendek által 1555-ben elfogadott alapelv a később vallási tolerancia és a vallásszabadság első csíráinak megjelenése Európában. Ez azonban csupán a kegyúrnak biztosította a szabad vallásválasztás lehetőségét.

A XVII. századtól a kivándorlás is nagymértékű volt Európából, például a reformáció egyes csoportjai egy az egyben átköltöztek a mai Amerikai Egyesült Államok területére, ahol vallási elgondolásaikat szabadon gyakorolhatták. Érdekes válaszok születtek a többi világvallás esetében is a vallási különbségek kérdésére. Ha nem kizárólag a keresztény felekezeteket nézzük, akkor láthatjuk, hogy például a zsidóság, a zsidó vallás követői sokszor áldozataivá váltak a vallási különbségnek és eltérésüknek a Kereszténységtől, ám a vallási tolerancia, a vallási türelem később rájuk is kiterjedt. A felvilágosodás korszakában Gotthold Ephraim Lessing felvilágosodás kori filozófus „A Bölcs Nátán” című drámájában olyan gondolatokat fogalmazott meg, melyek szerint a különböző világvallások egyaránt a letéteményesei lehetnek a legfőbb jónak, egyaránt az Isten által kiválasztott helyes vallások lehetnek és a kötelességük, hogy az ítélet pillanatáig ezért

folyamatosan küzdjenek és folyamatosan dolgozzanak. Tehát egy aktív tevékenységet fejtsenek ki a jóra törekedve, ne pedig egymás különbözőségeivel foglalkozzanak.

Az európai vallásszabadság korszaka a Francia Forradalom után vált akadálymentesen lehetségessé, mely aztán főként a Kelet-Európai országokban 1947 után ismét megbicsaklott, hiszen a szovjet típusú kommunista rendszer nem tette lehetővé a vallás szabad gyakorlását országainkban.

A kortárs közép-európai vallásszabadság alapja például az 1990. évi IV.-es törvény a lelkiismereti és vallásszabadságról Magyarországon, és hasonló törvények formájában került kodifikálásra a régió többi országában. A teljes vallásszabadság ismét előidézte azt, hogy vallási pluralizmus gyakorlatilag irányíthatatlanul tört rá ezekre az országokra, azaz nagyon-nagyon sok olyan vallási közösség jelent meg azon a vallási palettán, ahol korábban gyakorlatilag csak elfojtva működhetett néhány vallási közösség.

Vallási közösségek tipologizálása

Ez az új vallási pluralizmus nagymértékű társadalmi sokkhoz, morális pánikhoz, és a deviancia elgondolás széles körű elterjedéséhez vezetett. Ezen hatások vizsgálata előtt nézzük meg, hogy a szociológia tudománya milyen kategóriákban gondolkodik a vallási közösségek tipologizálásával kapcsolatban. Az egyik legismertebb tipológia egy kétdimenziós tipológiai tábla (1. Tábla), melynek egyik dimenziója a vallási közösség viszonya a társadalomhoz. Lényegében ez azt tartalmazza, hogy a vallási közösség tagjai mennyire pozitívnak, vagy negatívnak látják a társadalmi szerepüket, a társadalom általi való megítélésüket és hogy ők maguk hogyan viszonyulnak ennek a társadalomnak az értékeihez.

1. Tábla - Kategorizálás a csoport és a társadalom viszonya, valamint a csoport saját legitimációs képe alapján

Forrás: (McGuire 2001, Török 2004)

Legitimációs kép	Viszony a társadalomhoz	
	Pozitív	Negatív
Exkluzív	egyház	szekta
Pluralista	denomináció	kultusz

A vallási közösségek viszonya a társadalomhoz egy sokdimenziós elgondolás, amelyet igen sok szociológiai változóval lehet mérni, s ebben az elméleti absztrakciós táblában gyakorlatilag két kategóriára szűkítettük le a közösségek viszonyát a társadalomhoz, mely lehet pozitív illetve negatív. A másik dimenzió, melynek mentén a vallási közösségek kategorizálását elvégezzük az a vallási közösségek legitimációs képe. Legitimációs kép alatt a közösségeknek a megváltáshoz, a legfőbb szabaduláshoz, az üdvözüléshez kapcsolatos értékeit vizsgáljuk meg. Vannak közösségek, melyek kijelentik, hogy kizárólag a közösségen belül nyerhető el az üdvözülés, a legfőbb vallási jav. Ezeket a közösségeket „exkluzív” legitimációs képű közösségeknek nevezzük. Más közösségek azonban azt mondják, hogy a közösségen belüli tevékenykedés, a közösség tagjának lenni csak az egyik út az üdvösséghez, a végső vallási érték eléréséhez, és más utak is vezethetnek ugyanehhez a dologhoz. Ezeket a közösségeket „pluralista” legitimációs képű közösségeknek nevezzük. Hogyha a tipológiai tábla elemeit megnézzük, akkor láthatjuk, hogy a legitimációs kép

szempontjából „exkluzív” és a társadalomhoz való viszony szempontjából „pozitív” közösségek kerülnek az „egyház” kategóriába. A római katolikus egyház esetében például egyértelmű a tanítás: "Extra Ecclesiam nulla salus", azaz „Egyházon kívül nincs megváltás¹⁰⁸".

A szintén exkluzív legitimációs képű, ám a társadalomhoz negatívan viszonyuló közösségek a szekták, melyek szintén nem tartják elképzelhetőnek a rajtuk kívül álló megváltást, azonban tagjaik általában a társadalomhoz negatívan viszonyulnak. Az ilyen közösségek a társadalom tagjaihoz általában negatívan viszonyulnak. A szekta szociológiai értelemben egy mérési kritériumrendszer alapján meghatározott kategória, nem pedig a tanítása alapján megbélyegzett közösség. A szekta kategóriába tartozik a például a Magyarországi Jehova Tanúi Egyház, mint vallási közösség.

A legitimációs kép szempontjából pluralista és a társadalomhoz való viszonya alapján pozitív kategóriába eső közösségek a denominációk. A denomináció egy nagyon érdekes tipológiai elem. Ebbe a körbe beletartozik például a Magyarországi Baptista Egyház 2006-os felmérésünk eredményei alapján. Ennek a közösségnek a tagjai úgy vélik, hogy baptistának lenni csupán az egyik út az üdvözüléshez, s a többi keresztény felekezetben illetve más vallásokban és módokon is el lehet jutni az üdvösséghez. Viszonyuk a társadalomhoz alapvetően pozitív, és a társadalom is pozitívan viszonyul ennek a közösségnek a tagjaihoz.

Végül azok a közösségek, amelyeknek a legitimációs képe pluralista és a társadalomhoz való viszonyuk viszont negatív kultusznak tekinthető. Ezek a kultuszok általában nem feltétlen intézményesült formában működnek. Magyarországon is létezik néhány csoport, amely ebbe a kategóriába sorolható be.

¹⁰⁸ Nem ilyen egyértelmű azonban a katolikus hívek véleménye a megváltás elérhetőségével kapcsolatban egyházon kívül és más közösségek keretein belül.

Szociológiai vizsgálat a tipologizálás alapjául

A szociológiai szempontból denominációnak, illetve szektának tekinthető kategóriáknál megemlítettem két példát, a Magyarországi Baptista Egyházat és a Magyarországi Jehova Tanúi Egyházat. Ezeket a besorolásokat a tagok körében végzett kérdőíves felmérés eredményei alapján végeztük el. A tanúkkal 2003-ban készítettünk kérdőíves felmérést, a baptistákkal 2006-ban, a MABAVIT világtalálkozón¹⁰⁹. Mind a két esetben kellően nagy az elemszám, a baptistáknál közel 300 fős mintánk volt. A tanúk esetében 467 kérdőívünk eredményei alapján készítettük el statisztikai elemzésünket. A tipológiai rendszer alátámasztására három kérdést fogunk megvizsgálni, az egyik kérdés így hangzik: Érzése szerint Ön hazájában saját gyülekezetével milyen kapcsolatban van? (2. Tábla)

2. Tábla - Érzése szerint Ön a hazájában saját gyülekezetével...

	Baptista		Tanú	
	N	%	N	%
Nagyon szoros kapcsolatban van	150	50,8	433	92,7
Szoros kapcsolatban van	117	39,7	31	6,6
Laza kapcsolatban van	28	9,5	3	0,6
Összesen	295	100,0	467	100,0

A baptisták esetében a három válaszlehetőség közül a nagyon szoros kapcsolatban van válaszlehetőséget választotta 50.8 százalék. A szoros kapcsolatban van választási lehetőséget választotta 39.7 százalék, a laza

¹⁰⁹ Mindkét felmérést a Szegedi Tudományegyetem BTK Vallástudományi Tanszék munkatársai készítették. Kutatásvezető: Dr. Máté-Tóth András.

kapcsolatban van választási lehetőséget választotta 9.5 százalék. A tanúk esetében a nagyon szoros kapcsolatban van válaszlehetőséget választotta 92.7 százalék, a szoros kapcsolatban van válaszlehetőséget választotta 6.6 százalék, laza kapcsolatban csupán 0.6 százalék érzi magát közösségével. Ez az elemzés megmutatja a két közösség teljesen eltérő jellegét. A baptisták között nincs meg az a borzasztó nagy fegyelem, amit a tanúk mutatnak a közösségükkel való kapcsolatuk irányában. A baptistáknál is fontos a közösségesség, ámde nem egyetlen és kizárólagos mérce. Talán azt lehet mondani, hogy a baptista viszonyulás egy olyan társadalmi viszonyulás, amely teret hagy a közösség egyes elképzeléseivel, cselekedeteivel kapcsolatos kritikáknak. A tanúk esetében sokkal inkább a kritikátlanság veszélye vetődik fel, hiszen a borzasztó erős kapcsolat azt mutatja a külső szemlélő számára, hogy a közösség vezetése a tagságot a csoport belső szerkezetéhez köti. Hogyha megvizsgáljuk azt, hogy a magyar társadalom a hívek véleménye szerint hogyan viszonyul az ő vallási közösségükhöz, a baptisták esetében igen érdekes képet fogunk kapni. Hogyha a legnagyobb relatív többségű kategóriát keressük, akkor az „általában barátian” kategóriát választotta legtöbb hívő, 36 százalék mondta, hogy a magyar társadalom általában barátian viszonyul a baptista közösséghez. (3. Tábla)

Kapcsolat típusa	Procentum
Nagyon szoros kapcsolatban van	92.7
Szoros kapcsolatban van	6.6
Laza kapcsolatban van	0.6
Összesen	100.0

3. Tábla – A magyar társadalom hogyan viszonyul az Ön közösségéhez?

	Baptista		Tanú	
	N	%	N	%
Általában ellenségesen	5	1,7	62	13,5
Néha ellenségesen	50	17,5	191	41,5
Közömbösen	74	25,9	86	18,7
Néha barátságosan	54	18,9	59	12,8
Általában barátságosan	103	36,0	62	13,5
Összesen	286	100,0	460	100,0

Azt, hogy a közösséghez általában ellenségesen viszonyul a magyar társadalom csupán 1,7 százalék fejezte ki, azt, hogy néha ellenségesen 17,5 százalék mondta. Azt, hogy közömbösen 25,9 százalék állította, és az, hogy néha barátságosan 18,9 százalék véleménye volt. Hogyha egy összegzést akarunk vonni, akkor láthatjuk, hogy 55 százalék azt mondja, hogy legalább néha barátságosan viszonyul a magyar társadalom az egyházához, és 25 százalék szerint a társadalom általában közömbös a baptista közösséghez. Ez egy viszonylag pozitív kép a közösség részéről a társadalommal kapcsolatban.

A tanúk esetében a relatív többségbe a „néha ellenségesen” kategória került, amelyet 41,5 százalék választott. Az „általában ellenségesen” kategóriát 13,5 százalék választotta, tehát a tanúk esetében összesen 55 százalék szerint a magyar társadalom valamilyen mértékben ellenséges a közösségükkel. 18,7 százalék szerint közömbös, és összesen körülbelül 25 százalék szerint viszonyul legalább néha barátságosan a magyar társadalom a Jehova Tanúi közösséghez. Ennek alapján látható, hogy a baptisták nyitottabbnak, barátságosabbnak tételezik a társadalmat a közösségük iránt. A tanúk zártabbak, sokkal

negatívabbnak tételezik a társadalmat az ő közösségük iránt.

A tipológia másik fontos változója a megváltás, üdvözülés kérdése. Egyházon belüli vagy egyházon kívüli elérhetősége szempontjából igen eltérően nyilatkoztak a baptisták és a tanúk. (4. Tábla) A baptisták képe a denominációs irányába mutat, hiszen csupán 8,9 százalék mondta azt, hogy a megváltás kizárólag saját egyházukban érhető el. Ellenben ezzel szemben 46,8 százalék azt állította, hogy a megváltás elérhető bármely egyházban, s emellett további kontrasztként 43,9 százalék azt mondta, hogy a megváltás egyházakon kívül is elérhető az emberek számára.

4. Tábla – Az Ön véleménye szerint a megváltás elérhető...

	Baptista		Tanú	
	N	%	N	%
Csak a saját egyházban	25	8,9	391	87,3
Bármely egyházban	131	46,8	0	-
Az egyházakon kívül is	123	43,9	19	4,2
A megváltás nem létezik	1	,4	38	8,5
Összesen	280	100,0	448	100,0

A megváltásképnek egy igen pluralista változatát találtuk a baptista hívők körében. A Jehova Tanúi esetében azoknak az aránya, akik azt mondják, hogy a megváltás csak a saját egyházukban érhető el 87,3 százalék. Ez igen jelentős többségnek tekinthető. A tanúk konzervatívan csak saját szervezetük keretein belül látják elérhetőnek a legfőbb vallási javat, 4,2 százalékuk azt mondta, hogy a megváltás elérhető az egyházakon kívül, és 8,5 százalék azt mondta, hogy a megváltás egyáltalán nem létezik. A megváltás létezését tagadó elgondolás a Jehova Tanúi speciális teológiájához kapcsolódó elgondolás, melynek megjelenése a válaszok között alátámasztotta,

hogy mintavételünk megfelelően képezte le a közösség teljes vélemény spektrumát. Egyetlen tanú sem állította, hogy az ő közösségükön kívül, más egyházban is elérhető a megváltás. Ha összevetjük a baptisták és a tanúk adatait, láthatjuk, hogy a baptisták nyitottak. Ők a megváltás többféle módját ismerik és elismerik, és pluralista képük van az üdvözüléssel és megváltással kapcsolatban. A tanúknak ellenben egy egydimenziós megváltás él a fejében, amely azt mutatja, hogy vagy saját egyházukon belül nyerhető el az üdvösség, vagy pedig egyáltalán nem is létezik. Csupán néhányan tartják elképzelhetőnek, hogy egyházon kívül is lehet üdvözülni, de más egyházakban ezt senki sem látja lehetségesnek. A tipológia szempontjából tehát a baptisták egyértelműen a pluralista megváltásképet, a tanúk pedig az exkluzívista megváltásképet képviselik. Ezzel a tipologizálási módszerrel egy nagyon egyszerű, szociológiai kategóriáknak megfelelő besorolását tudtuk elvégezni a közösségeknek, tagságuk véleménye alapján.

Új utak a vallási közösségek tipologizálásában

A fentebb bemutatott, kétdimenziós és négyelemű vallási közösség tipológiánál azonban lényegesen bonyolultabb, egy többdimenziós vallási közösség hozzájárulása a társadalomban, egy vallási közösség működése a társadalmunkban. Éppen ezért én ebben a dolgozatban egy alternatív tipologizálási rendszer bemutatására teszek kísérletet. Alapvetően azt javaslom, hogy a vallási közösségeket társadalmi hozzájárulásaik és a társadalomban végzett tevékenységeik alapján kell tipologizálni. Ez az elgondolkodás nagyban összecseng Andrew Greely (1997) elgondolásával, aki szerint az önkéntesség terjesztése az egyik legfontosabb szerepe a vallási közösségeknek a társadalomban. Az Egyesült Államokban mindenfajta önkéntes tevékenység kétharmada vallási alapon szerveződik, és ez a világi önkéntességre is igaz. Nagyon

fontos szerepe lehet a vallási közösségeknek az elesettek, a hajléktalanok és a szenvedélybetegek segítésében, amennyiben ezt nem kötik közvetlen vallási belépéshez, megtéréshez. Mindenképpen a társadalom számára pozitív a szociális feladatok megoldásában való szerepvállalás. A közösségek általában társadalmi szerepet is vállalnak, azaz kiállnak a számukra fontos célokért, nézetekért és elgondolásokért. Ez a társadalmi szerepvállalás kifejezetten fontos azért, hogy az értékek, amelyeket ezek a közösségek képviselnek, széles körben megismerhetőek legyenek. Az esetleges értékvesztettség állapotában ezek az értékek iránymutatóként szolgálhatnak a társadalom tagjai számára, példaként tudnak szolgálni széles rétegek számára is. A közösségek tagjaik számára tudást és tapasztalatot biztosítanak, a közösségeken belül szocializációs funkciót látnak el. A tagok konkrétan vallási tudást szereznek és vallási információkra tesznek szert, a közösségen belül szocializálódnak, a közösségi részvétel normáit sajátítják el. Megtanulják a nyilvános szereplés, a nyilvános beszéd és a közéleti részvétel legalapvetőbb módozatait. A vallási közösségben elnyert szocializáció által ezek a hívek a társadalomban is sikeresen tudnak együtt élni, sikeresen tudnak integrálódni. Sok közösség állami és önkormányzati funkciókat, feladatokat vállal át, például idősek otthonát működtet, oktatási intézményt és szociális szolgáltatástnyújt, kórházakban szolgáltatásokat nyújt. Ezeknek a funkcióknak az ellátása a társadalom szempontjából egy kétségtelenül hasznos dolog, és a legfontosabb alternatív tipologizálási változó pedig az, hogy a közösségben létrejövő kapcsolatok milyen jellegű kapcsolatok. Megkötő vagy pedig összekötő jellegűek. A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy a közösségben felszedett kapcsolati tőke és kapcsolathálózati rendszer kizárólag a közösségen belül hasznos-e, vagy képes a közösségen kívül is hálózati előnyökhöz juttatni az azt birtokló közösségi tagot.

Hogyha a vallási közösségek alternatív tipologizálásával összevetjük a vallási deviancia elgondolását, akkor a legfontosabb kijelentés az, hogy a vallási deviancia mai társadalomban eltérő formákban jelenik meg. Sok esetben a vallás közösségek értékhordozók, és a társadalom értékvesztett. Vannak azonban olyan vallási közösségek, amelyek a társadalmi értékektől való jelentős eltéréseik alapján deviánsnak tekinthetőek. Éppen ezért ez a viszonyrendszer igen bonyolult, és szociológiai vizsgáldást igényel ahhoz, hogy pontosan meghatározható legyen. Ahhoz, hogy megállapítsuk, hogy egy vallási közösség értékhordozó-e vagy pedig deviáns, alapos kutatás és adatfeldolgozás szükséges, az előbbieken ismertetett dimenziórendszerek mentén. Egy fontos elméleti koncepció az, ami segítséget nyújthat nekünk a társadalmi együttműködés illetve deviancia szintjének megállapításában. Ez az elméleti koncepció a vallási társadalmi tőke elméleti koncepciója. A vallási társadalmi tőke elmélet kimondja, hogy a közösségekben termelődő társadalmi tőke eltérő típusú és volumenű lehet. Kijelenti továbbá, hogy a közösség nem független társadalmi környezetétől. A vallási társadalmi tőke a személyek és a hálózatok szintjén is értelmezhető dolog. Hogyha meg kívánjuk vizsgálni a vallási társadalmi tőke dimenzióit, akkor például olyan részekre tudunk kitérni, mint a vallás hatása a politikai részvételre, a közösség erkölcsi utasításainak hatása az egyének viselkedésére és a társadalmi normarendszerre. Ilyen dimenzió a vallás hatása a bizalom szintjére, azaz, hogy az emberek mennyire rendelkeznek általánosított bizalommal a társadalomban és mennyire bíznak a társadalmi intézményekben.

A vallási társadalmi tőke szintje és jellege befolyásolja a közösségek és a személyek szolidaritás és karitás részvételét. A vallási társadalmi tőke mértéke meghatározza a vallásosság gerjesztette önkéntesség és részvétel mértékét, és hogy a gyülekezeti tagság hálózatai mennyire

nyitottak vagy zártak, mennyire megkötő vagy összekötő társadalmi tőkét termelnek. Amennyiben a teljes vallási tőke társadalmi dimenziót tekintjük, akkor azt mondhatjuk, hogy ez egy igen fontos meghatározója a társadalmi integráció általában vett jelenségének. Ha összevetjük azt, hogy a vallási társadalmi tőke és a vallási közösségi részvétel hogyan viszonyul egymáshoz, akkor azt mondhatjuk, hogy a két jelenség erős összefüggésben áll egymással. Eva Cox (1998) és Robert D. Putnam (2000) kutatók a polgári erényeket tekintik a társadalmi tőke alapjának, és azt mondják, hogy a társadalmi tőkét fenyegető veszélyek a közjót is fenyegetik. A vallási közösségek társadalmi részvétele is a társadalmi integráció erősítéséhez vagy gyengítéséhez tud hozzájárulni. Éppen ezért a vallási társadalmi tőke különböző dimenzióinak vizsgálata segítséget nyújthat nekünk abban, hogy megállapíthassuk, az egyes közösségek együttműködőek vagy pedig elzárkózóak a társadalmi életben. A legtöbb vallási közösség együttműködő, és a legtöbb vallási közösség célja az, hogy együttműködjön a társadalomban. Ezen közösségek azonban különböző motivációkkal és különböző háttérrel, különböző vallási elgondolásokkal viszonyulnak a társadalom felé. Ezen elgondolások vizsgálata nem a szociológusok dolga, hiszen ezek általában vallási beállítottságok. A szociológusok és a társadalomkutatók, valamint valláskutatók hivatottak azonban megvizsgálni az adott vallási közösség társadalmi részvételének formáit és módját, a közösség társadalmi szerepét és vállalt feladatait, a tagság véleményét és ennek alapján egy kifinomultabb tipológiai rendszerben értelmezni, hogy az adott közösség együtt működő e vagy pedig bezárkózó a magyar társadalom életében.

Bibliográfia

- Almond, G. – Verba, S. (1963). *The Civic Culture: Political Attitudes and Democracy in Five Nations*: Princeton University Press.
- Cox, E. (1998). *Measuring Social Capital As Part of Progress and Well-Being*. *Measuring Progress. Is Life Getting Better?* R. Eckersley. Collingwood, Victoria, CSIRO Publishing 157–167.
- Durkheim, E. (1986). *A társadalmi tények magyarázatához*. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó.
- Fukuyama, F. (2007). *Bizalom*. Budapest, Európa.
- Greeley, A. M. (1997). Coleman revisited: religious structures as a source of social capital. *American Behavioral Scientist*, 40(5), 587–594.
- Hutchison, William R. (2003) *Religious Pluralism in America*. Yale University Press. New Haven and London.
- Máté-Tóth, A. – Nagy, G. D. . – Török, P. (2008) *Az új vallási közösségek viszonya a társadalomhoz*. In: *Vallásosság változatok* (szerk. Máté-Tóth – Nagy) Szeged, Jatepress. pp. 29-46.
- McGuire, Meredith B. (2001) *Religion: The Social Context*. Wadsworth Pub. Co. (Belmont, California)
- Putnam (2000) *Bowling alone: the collapse and revival of American community*. New York, Simon and Shuchter.
- Török, P. (2004) *Magyarországi Vallási Kalauz 2004*. Budapest, Akadémiai Kiadó.
- Wuthnow, R. (1999). *Mobilizing Civic Engagement: The Changing Impact of Religious Involvement*. In T. Skocpol – M. P. Fiorina (Eds.), *Civic Engagement in American Democracy* (pp. 331–363). Washington, D. C.: BROOKINGS INSTITUTION PRESS.

Gábor Dániel Nagy: Religious Communities and Deviance

The theory of deviance in social sciences is closely linked to the work of the French sociologist Emile Durkheim. The theory has been popular since the classical age of sociology, and it is a proper tool for the analysis of different social phenomena. In this paper the author examines the relationship of religious communities and deviance. The different communities' have different teachings and value systems about the social world. The paper examines the effects of these teachings and values systems on social integration. It closely analyses some particular religious communities to find evidences for deviations from social accepted norms. The author proposes that these deviations from social norms could be used to create typologies of religious communities in a multidimensional way, rather than use the conventional two dimensional typologies. The author proposes religious social capital as a social theory that can serve as the basis of a typology. The paper examines the religious communities in the environment of religious pluralism, where different religious communities can peacefully coexist.